

המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

קיטוב פוליטי ומטא-תפישות בישראל, 2022

מאי 2022

ד"ר עומר יעיר

מנהל מחקר ועמית מחקר, המכון לחירות ואחריות

הצעה להפניה בשימוש ביבליוגרפי:
יעיר, עומר. 2022. "קיטוב פוליטי ומטא-תפישות בישראל, 2022". סקרי המכון לחירות ואחריות,
אוניברסיטת רייכמן.

מבוא

לקראת כנס על קיטוב פוליטי בישראל, שנערך ב-12 ביוני 2022, ערכנו במכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה, ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן סקר דעת קהל בו בחנו היבטים שונים הנוגעים לקיטוב פוליטי בישראל. ממצאי מרבית השאלות באותו סקר מרוכזות בדו"ח קודם אשר מופיע באתר המכון לחירות ואחריות.¹ בדו"ח זה נתמקד בהשוואה בין האופן שבו חברי קבוצות אידיאולוגיות מעריכים את יריבים הפוליטיים לבין האופן שבו חברי קבוצות האידיאולוגיות סבורים שיריביהם הפוליטיים מעריכים אותם.

בפרט, חלק מהשאלות בסקר שערכנו התמקדו בבחינה של היחס (חיובי/שלילי) של המשיבים לחברי קבוצות אידיאולוגיות שונות בישראל, והמידה בה המשיבים מכבדים את עמדותיהם ומעריכים את מידת הידע של חברי הקבוצות האידיאולוגיות. לצד זאת, שאלנו את המשיבים בסקר גם מספר שאלות הבוחנות את מה שמכונה בספרות המחקרית מטא-תפישות (meta-perceptions)—מה הם חושבים שיריביהם הפוליטיים חושבים עליהם (ראו למשל Moore-Berg et al. 2020). באופן ספציפי, שאלנו כיצד המשיבים מעריכים את היחס (חיובי/שלילי) של חברי קבוצות אידיאולוגיות שונות לחברי הקבוצה האידיאולוגית היריבה, והמידה בה חברי הקבוצות האידיאולוגיות השונות מכבדים את עמדותיהם ומעריכים את מידת הידע של חברי הקבוצה האידיאולוגית היריבה. כך, ביכולתנו לבחון ולהשוות בין האומדנים של יחס חברי הקבוצות האידיאולוגיות ליריביהם—כיצד הם באמת מעריכים אותם—לבין התפישות של חברי הקבוצות האידיאולוגיות בנוגע למידה בה יריביהם מעריכים אותם (מטא-תפישות).

מחקרים קודמים הראו כי מטא-תפישות שגויות הינן נפוצות במדינות רבות (ראו אצל Ruggeri et al. 2021), כאשר אלו שמחזיקים במטא-תפישות שגויות נוטים להיות עוינים יותר ליריביהם הפוליטיים (Lees and Cikara 2020; Moore-Berg et al. 2020). בנוסף, מספר ניסויים עדכניים שנערכו בארצות הברית הראו כי הצגה של נתונים בנוגע לעמדות האמיתיות של היריבים הפוליטיים בפני משיבים בסקר ו"תיקון" של אותן מטא-תפישות שנוכרו לעיל מובילים להפחתה של עוינות ביחס ליריבים הפוליטיים (Voelkel et al. 2021), כמו גם להפחתה של תמיכה באלימות פוליטית כנגד היריבים הפוליטיים (Mernyk et al. 2022). ממצאים אלו כולם מצביעים על החשיבות של בחינת אותן מטא-תפישות בישראל.

¹ ראו כאן: <https://www.runi.ac.il/media/50yjkolx/political-polarization-survey.pdf>.

מניתוח השאלות בסקר שלנו עלו מספר ממצאים מרכזיים.

ראשית, למרות שימנים ושמאלנים אכן צודקים בהערכותיהם כי יריביהם הפוליטיים (שמאלנים וימנים, בהתאמה) מעריכים אותם באופן שלילי, לא מכבדים במידה רבה את עמדותיהם, ומייחסים להם רמות ידע נמוכות, הרי שימנים ושמאלנים טועים ומבצעים הערכת יתר של העוינות וחוסר הכבוד מצד היריבים הפוליטיים שלהם (כלומר, סבורים שהצד השני עוין אותם יותר ורוחש להם פחות כבוד מהמצב בפועל. הממד בו הערכת היתר – הטעות – הייתה הגדולה ביותר היא מידת הכבוד של היריבים הפוליטיים לעמדותיהם של חברי הקבוצה. בזמן שבפועל, ימנים ושמאלנים כיבדו במידה בינונית את עמדותיהם של יריביהם הפוליטיים (שמאלנים וימנים, בהתאמה), הם העריכו שהיריבים הפוליטיים מכבדים את עמדותיהם הפוליטית של חברי הקבוצה של המשיב/ה במידה מועטה בלבד.

שנית, מטא תפישות בקרב ימנים היו מדויקות פחות מאשר בקרב שמאלנים. כך, בכל אחד משלושת סוגי השאלות (יחס, כבוד לעמדות, רמת ידע), ימניים נטו לטעויות גדולות יותר בתפישותיהם לגבי יחסם של שמאלנים לימנים מאשר המידה בה שמאלנים טעו בתפישותיהם לגבי יחסם של ימנים לשמאלנים. מעניין כי תומכי המרכז היו, באופן עקבי, המדויקים ביותר בהערכות שלהם לגבי היחס או מידת הכבוד של ימנים ושמאלנים ושל שמאלנים לימנים.

ממצאים אלו מצביעים על כך שימנים ושמאלנים רבים בישראל טועים, ומבצעים הערכת יתר למידה בה יריביהם הפוליטיים עוינים אותם ולא מכבדים אותם ואת עמדותיהם. וכפי שצוין לעיל, הצגת המידע המדויק בנוגע לעמדותיהם האמיתיות של היריבים הפוליטיים בפני חברי הקבוצות השונות ו"תיקון" של אותן מטא-תפישות יכול להוביל להפחתת עוינות גם בין ימנים ושמאלנים בישראל.

הסקר המוצג בדו"ח זה הינו סקר מקוון שנערך על ידי חברת אייפאנל (iPanel) בתאריכים 26–30 במאי 2022. בסך הכל, 1,516 משיבים בני 18 ויותר השלימו את הסקר (1,256 משיבים יהודים ו-260 משיבים ערבים. טעות הדגימה המרבית לכלל מדגם הינה 2.5% ברמת ביטחון של 95%. לפירוט נוסף על המתודולוגיה, ראו בנספח המתודולוגי בסוף המסמך.

יחסים בין קבוצות אידיאולוגיות וכיצד ישראלים סבורים שיריביהם מעריכים אותם

בסקר שאלנו את המשיבים מספר שאלות שנועדו לבחון כיצד הם מעריכים ימנים ושמאלנים; ולאחר מכן, שאלנו את המשיבים בסקר כיצד הם סבורים שימנים ושמאלנים מעריכים את חברי הקבוצה האידיאולוגית היריבה—שמאלנים וימנים, בהתאמה. כך, באפשרותנו לערוך השוואה בין האופן בו ימנים ושמאלנים מעריכים, בפועל, את יריבים הפוליטיים עם האופן בו ימנים ושמאלנים תופשים את האופן בו יריביהם הפוליטיים מעריכים אותם (אלו הן אותן מטא תפישות שצוינו לעיל). וניתן ללמוד מהשוואה זו האם ימנים ושמאלנים מדייקים בתפישות שלהם לגבי האופן בו יריביהם הפוליטיים מעריכים אותם.

נתחיל בפירוט על השאלות שבחנו כיצד המשיבים בסקר מעריכים חברי קבוצות אידיאולוגיות שונות. שאלנו את המשיבים שלושה סוגים של שאלות בנוגע לימנים ושמאלנים: (1) היחס אליהם; (2) כיבוד עמדותיהם; ו- (3) הערכת הידע שלהם. בשאלה הראשונה, שאלת היחס, המשיבים נשאלו "מהו יחסך לימנים [לשמאלנים]?" והם התבקשו לתת את תשובותיהם בסולם שבו 0 משמעו דחייה ושנאה, 10 משמעו תמיכה ואהדה (5 באמצע). שאלה זו הינה שאלה שמשתמשת חוקרי מדע מדינה להערכת קיטוב פוליטי חברתי/רגשי (affective polarization).² בשאלה השנייה, המשיבים נשאלו "באיזו מידה את/ה מכבד/ת או לא מכבד/ת את עמדותיהם של ימנים [שמאלנים]?"³ שאלה זו מאפשר בחינה של ממד של כבוד לעמדות שונות של ימנים ושמאלנים. לבסוף, המשיבים נשאלו את השאלה הבאה: "בסולם של 0 עד 10, בו 0 משמעו חסרי ידע, 10 משמעו בעלי ידע רב, ו-5 אמצע, איפה את/ה היית מדרג/ת ימנים [שמאלנים]?" כאשר שאלה זו מאפשרת בחינה של המידה בה המשיבים מעריכים את מידת הידע והבקיאות של ימנים ושמאלנים.

לאחר מכן, כדי לבחון את אותן מטא-תפישות, המשיבים נשאלו שאלות בנוגע ליחס, כבוד, והערכת הידע, הן של ימנים לשמאלנים והן של שמאלנים לימנים. בפרט, בנוגע לשאלת היחס המשיבים נשאלו מהו לדעתם "יחסם של מרבית הימנים לשמאלנים" כמו גם מהו לדעתם "יחסם של מרבית השמאלנים לימנים". בנוגע לשאלת הכבוד לעמדות, המשיבים נשאלו הן "באיזו מידה לדעתם מרבית הימנים בישראל מכבדים או לא מכבדים את עמדותיהם של שמאלנים?", והן "באיזו מידה לדעתך מרבית השמאלנים בישראל מכבדים או לא מכבדים את עמדותיהם של ימנים?"⁴ ולסוף, בנוגע לשאלת הידע, המשיבים נשאלו, בסולם של 0 עד 10, בו 0 משמעו חסרי ידע, 10 משמעו בעלי ידע רב, ו-5 אמצע, איפה לדעתם "מרבית הימנים היו מדרגים שמאלנים" כמו גם איפה לדעתם מרבית השמאלנים היו מדרגים ימנים.

² קיטוב זה מתייחס לעוינות וחוסר אמון בין יריבים פוליטיים, ולמידה בה חברי מפלגה או גוש אידיאולוגי כלשהו מעריכים את חברי הקבוצה שלהם באופן חיובי יותר מאשר את חברי הקבוצה היריבה ומייחסים ליריבים הפוליטיים סטריאוטיפים שליליים, לסקירה קצרה בנוגע לסוגים השונים של קיטוב פוליטי ראו כאן: <https://www.runi.ac.il/media/50yjkolx/political-polarization-survey.pdf>.

³ אפשרויות התשובה לשאלה: 1- מכבד/ת במידה רבה מאוד, 2- מכבד/ת במידה רבה, 3- מכבד/ת במידה מסוימת, 4- מכבד/ת במידה מועטה, 5- כלל לא מכבד/ת, 6- לא יודע/ת.

⁴ אפשרויות התשובה לשאלות הללו: 1- מכבדים במידה רבה מאוד, 2- מכבדים במידה רבה, 3- מכבדים במידה מסוימת, 4- מכבדים במידה מועטה, 5- כלל לא מכבדים, 6- לא יודע/ת.

בעמודים הבאים נציג, ביחס לכל אחד משלושת סוגי השאלות, את האופן בו המשיבים מעריכים ימנים ושמאלנים, ואת המטא-תפישות של המשיבים בנוגע להערכות של ימנים ושמאלנים ביחס ליריביהם הפוליטיים. נתחיל עם השאלה הראשונה—שאלת היחס לחברי הקבוצות.

יחס לימנים ושמאלנים:

כדי להקל על ההשוואה בין השאלות על יחס חיובי/שלילי, כבוד, והערכת ידע, השאלות השונות הומרו לסקאלות שונות בין 0 ל-1, כאשר ערכים נמוכים יותר משמעם יחס שלילי או לא מכבד ואילו גבוהים יותר משמעם יחס חיובי או מכבד. כך, הסקאלות של שאלות היחס הומרו לסקאלות של 0 ל-1, כאשר 0 משמעו דחיה/שנאה, 1 משמעו תמיכה/אהדה, ו-0.5 משמעו אמצע (יחס נייטרלי).

כפי שניתן היה לצפות, משיבים ימנים בסקר העריכו באופן חיובי את קבוצת הימנים (0.81) ובאופן שלילי את קבוצת השמאלנים (0.32). ובאופן דומה, משיבים שמאלנים בסקר העריכו באופן חיובי את קבוצת השמאלנים (0.67) ובאופן שלילי במידת מה את קבוצת הימנים (0.4). נתונים אלו מוצגים בעמודות 1-2 בטבלה 1 להלן. באופן כללי, ניכר שימנים מעניקים יחס חיובי יותר לקבוצתם ביחס לקבוצה היריבה מאשר שמאלנים. תומכי מרכז, לעומת זאת, נותנים יחס נייטרלי הן לימנים והן לשמאלנים (כ-0.5).

האם ימנים ושמאלנים מעריכים באופן מדויק את האופן בו חברי הקבוצה הפוליטית היריבה מעריכים אותם? עמודות 3-4 בטבלה 1 מציגים את ממצאי שאלות המטא-תפישות ("מהו לדעתך יחסם של מרבית הימנים לשמאלנים" ו-"מהו לדעתך יחסם של מרבית השמאלנים לימנים"). ניתן לראות כי משיבים ימנים ושמאלנים כאחד העריכו באופן שלילי את היחס של ימנים לשמאלנים ושל שמאלנים לימנים, כאשר כל האומדנים בעמודות אלו נמוכים מ-0.5.

לצד זאת, עמודה 5 מציגה את ההבדל בין היחס, בפועל, של חברי הקבוצה היריבה לקבוצה של המשיבים, לבין המטא-תפישה של המשיבים. החישוב נערך כך שבעמודה זו, ערך 0 משמעו דיוק מוחלט, ערכים מעל 0 משמעם הערכת חסר של היחס השלילי של הקבוצה היריבה לקבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם נותנים להם יחס חיובי יותר מאשר המצב בפועל) ואילו ערכים מתחת ל-0 משמעם הערכת יתר של היחס השלילי של הקבוצה היריבה לקבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם נותנים להם יחס שלילי יותר מאשר המצב בפועל).

ניתן לראות כי הערכים בעמודה 5 הם שליליים—הערכת יתר של היחס השלילי מצד הקבוצה היריבה. ניכר גם שבקרב ימנים ישנה יותר הערכת יתר של עוינות מצד היריבים הפוליטיים מאשר בקרב שמאלנים. כך, למרות שימנים ושמאלנים מדייקים בכך שהיחס של יריביהם הפוליטיים לקבוצה שלהם הינו שלילי, הם טועים ועושים הערכת יתר של היחס השלילי הזה, בדגש על ימנים. הבדלים אלו מוצגים באופן גרפי בחלק העליון של תרשים 1 בעמוד 11 להלן. באופן מעניין, תומכי מרכז היו המדויקים ביותר במטא-תפישות שלהם.

טבלה 1. יחס לימנים/שמאלנים: בפועל לעומת המטא-תפישות:

הטעות	מטא תפישות		יחס לימנים/שמאלנים	
(5) טעות בהערכה של יחס הקבוצה היריבה לקבוצה של המשיבה (מעל 0: הערכת חסר של יחס שלילי; מתחת ל-0: הערכת יתר של יחס שלילי)	(4) תפישה לגבי יחסם של שמאלנים לימנים (0 - דחיה/שנאה; -1 - אהדה/תמיכה)	(3) תפישה לגבי יחסם של ימנים לשמאלנים (0 - דחיה/שנאה; -1 - אהדה/תמיכה)	(2) יחס לשמאלנים (0 - דחיה/שנאה; -1 - אהדה/תמיכה)	(1) יחס לימנים (0 - דחיה/שנאה; -1 - אהדה/תמיכה)
-0.18	0.22	0.32	0.32	0.81
-0.07	0.41	0.26	0.67	0.40
הטעות בהקשר של יחס של ימנים לשמאלנים: -0.03; הטעות בהקשר של יחס של שמאלנים לימנים: -0.03	0.37	0.29	0.49	0.50

כבוד לעמדותיהם של ימנים ושמאלנים:

הסקאלות של שאלות הכבוד הומרו לסקאלות של 0 ל-1, כאשר 0 משמעו כלל לא מכבד/ת ואילו - 1 משמעו מכבד/ת במידה רבה מאד. בדומה לשאלות היחס החיובי/שלילי, משיבים ימנים בסקר כיבדו במידה רבה את עמדותיהם של ימנים (0.8) ובמידה מועטה למדי את עמדותיהם של השמאלנים (0.34). באופן דומה, משיבים שמאלנים כיבדו במידה רבה את עמדותיהם של שמאלנים (0.68) וכיבדו במידה מסוימת את עמדותיהם של ימנים (0.42). נתונים אלו מוצגים בעמודות 1-2 בטבלה 2 להלן. כמו בשאלת היחס שהוצגה קודם לכן, ניכר שימנים מכבדים את עמדותיהם של חברי קבוצתם יותר מאשר המידה בה שמאלנים מכבדים את עמדותיהם של חברי קבוצתם. תומכי מרכז, לעומת זאת, מכבדים במידה מסוימת את עמדותיהם של ימנים (0.53) ושל שמאלנים (0.49).

האם ימנים ושמאלנים מעריכים באופן מדויק את האופן בו חברי הקבוצה הפוליטית היריבה מכבדים את העמדות של הקבוצה שלהם? עמודות 3-4 בטבלה 2 מציגים את ממצאי שאלות המטא-תפישות ("באיזו מידה לדעתך מרבית הימנים בישראל מכבדים או לא מכבדים את עמדותיהם של שמאלנים" ו-"באיזו מידה לדעתך מרבית השמאלנים בישראל מכבדים או לא מכבדים את עמדותיהם של ימנים"). כמו בשאלת היחס שהוצגה לפני כן, גם בנוגע לשאלת הכבוד לעמדותיהם של הקבוצות השונות אנו רואים כי הן משיבים ימנים והן משיבים שמאלנים העריכו באופן שלילי את מידת הכבוד של ימנים לעמדותיהם של שמאלנים ואת מידת הכבוד של שמאלנים לעמדותיהם של ימנים, כאשר כל האומדנים בעמודות אלו נמוכים מ-0.4.

עמודה 5 מציגה את ההבדל בין מידת הכבוד, בפועל, של חברי הקבוצה היריבה לעמדותיהם של הקבוצה של המשיב/ה, לבין המטא-תפישה של המשיב/ה. גם במקרה זה החישוב נערך כך שבעמודה זו, ערך 0 משמעו דיוק מוחלט, ערכים מעל 0 משמעם הערכת חסר של היעדר כבוד של הקבוצה היריבה לעמדותיהם של הקבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם נותנים לעמדותיהם יותר כבוד מאשר המצב בפועל) ואילו ערכים מתחת ל-0 משמעם הערכת יתר של היעדר כבוד של הקבוצה היריבה לעמדותיהם של קבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם נותנים לעמדותיהם פחות כבוד מאשר המצב בפועל).

גם במקרה זה הערכים בעמודה 5 הם שליליים, מה שמצביע על הערכת יתר—המשיבים נוטים לחשוב שיריבים נותנים לעמדותיהם פחות כבוד מאשר המצב בפועל. הערכים בעמודה 5 בטבלה 2 הם אף שליליים יותר מאשר הערכים בעמודה 5 של טבלה 1, כך שהמטא-תפישות בנוגע לכבוד שנותנים היריבים הפוליטיים לעמדות של הקבוצה של המשיב/ה הינן שגויות יותר מאשר המטא-תפישות בנוגע ליחס שלילי שהיריבים הפוליטיים נותנים לקבוצה של המשיב/ה. בנוסף, בקרב ימנים ישנה מעט יותר הערכת יתר של היעדר כבוד מצד היריבים הפוליטיים לעמדות הקבוצה, מאשר בקרב שמאלנים. וכך, למרות שימנים ושמאלנים מדייקים בכך שיריביהם הפוליטיים אינם נותנים כבוד רב לעמדותיהם של הקבוצה שלהם, הם עושים הערכת יתר לא מבוטלת של חוסר הכבוד הזה. הבדלים אלו מוצגים באופן גרפי בחלק האמצעי של תרשים 1 בעמוד 11 להלן. יש לציין כי גם בשאלה זו, תומכי מרכז היו המדויקים ביותר במטא-תפישות שלהם.

טבלה 2. כבוד לעמדותיהם של ימנים/שמאלנים : בפועל לעומת המטא-תפישות :

הטעות	מטא תפישות		כבוד לעמדותיהם של ימנים/שמאלנים		
	(4) תפישה לגבי הכבוד של שמאלנים לעמדותיהם של ימנים (0 – כלל לא מכבדים ; 1 – מכבדים במידה רבה מאד)	(3) תפישה לגבי הכבוד של ימנים לעמדותיהם של שמאלנים (0 – כלל לא מכבדים ; 1 – מכבדים במידה רבה מאד)	(2) כבוד לעמדותיהם של שמאלנים (0 – כלל לא מכבד/ת 1 – מכבד/ת במידה רבה מאד)	(1) כבוד לעמדותיהם של ימנים (0 – כלל לא מכבד/ת 1 – מכבד/ת במידה רבה מאד)	
(5) טעות בהערכה של מידת הכבוד של הקבוצה היריבה לעמדות של הקבוצה של המשיב/ה (מעל 0 : הערכת חסר של היעדר כבוד ; מתחת ל-0 : הערכת יתר של היעדר כבוד)					
					זיהוי עצמי אידיאולוגי
-0.26	0.16	0.30	0.34	0.80	ימין
-0.19	0.36	0.16	0.68	0.42	שמאל
הטעות במידת הכבוד של ימנים לעמדותיהם של שמאלנים : -0.12 ; הטעות במידת הכבוד של שמאלנים לעמדותיהם של ימנים : -0.11	0.31	0.22	0.49	0.53	מרכז

מידת הידע של ימנים ושמאלנים:

הסקאלות של שאלות הידע הומרו לסקאלות של 0 ל-1, כאשר 0 משמעו חסרי ידע, ואילו 1 משמעו בעלי ידע רב. בדומה לשאלות על יחס חיובי/שלילי ועל כיבוד עמדות, משיבים ימנים בסקר העריכו את רמת הידע של ימנים כגבוהה למדי (0.72) ואת זו של השמאלנים כבינונית (0.44). באופן דומה, משיבים שמאלנים העריכו את רמת הידע של שמאלנים כגבוהה למדי (0.68) ואת זו של הימנים כבינונית (0.45). נתונים אלו מוצגים בעמודות 1-2 בטבלה 3 להלן. תומכי מרכז העריכו במידה בינונית הן את רמות הידע של ימנים (0.50) והן את רמות הידע של שמאלנים (0.54).

האם ימנים ושמאלנים מעריכים באופן מדויק את האופן בו חברי הקבוצה הפוליטית היריבה מעריכים את רמת הידע של הקבוצה שלהם? עמודות 3-4 בטבלה 3 מציגים את ממצאי שאלות המטא-תפישות ("בסולם של 0 עד 10, בו 0 משמעו חסרי ידע, 10 משמעו בעלי ידע רב, ו-5 אמצע, איפה לדעתך מרבית הימנים היו מדרגים שמאלנים" ו-"...איפה לדעתך מרבית השמאלנים היו מדרגים ימנים"). כמו בשאלות הקודמות, גם בנוגע לשאלת ההערכה לרמת הידע של הקבוצות השונות אנו רואים כי הן משיבים ימנים והן משיבים שמאלנים העריכו באופן שלילי למדי את המידה בה ימנים מעריכים את רמת הידע של שמאלנים ואת המידה בה שמאלנים מעריכים את רמת הידע של ימנים, כאשר כל האומדנים בעמודות אלו נמוכים מ-0.4.

עמודה 5 מציגה את ההבדל, בפועל, בין האופן בו חברי הקבוצה היריבה מעריכים את רמת הידע של חברי הקבוצה של המשיב/ה, לבין המטא-תפישה של המשיב/ה. גם במקרה זה החישוב נערך כך שבעמודה זו, ערך 0 משמעו דיוק מוחלט, ערכים מעל 0 משמעו הערכת חסר של רמת ידע נמוכה—חוסר ידע—שהקבוצה היריבה מייחסת לקבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם מייחסים להם יותר ידע מאשר המצב בפועל) ואילו ערכים מתחת ל-0 משמעו הערכת יתר של רמת ידע נמוכה—חוסר ידע—שהקבוצה היריבה מייחסת לקבוצה של המשיב/ה (כך שהמשיבים חושבים שיריביהם מייחסים להם פחות ידע מאשר המצב בפועל).

גם בשאלה זו הערכים בעמודה 5 הם שליליים, מה שמצביע על הערכת יתר—המשיבים נוטים לחשוב שיריביהם מייחסים להם פחות ידע מאשר המצב בפועל. במקרה זה הערכים השליליים דומים לערכים בטבלה 1, והינם חיוביים יותר – או פחות שליליים – מאשר הערכים ב-טבלה 2. בנוסף, גם בשאלת הידע בקרב ימנים ישנה מעט יותר הערכת יתר של ייחוס רמת ידע נמוכה מצד היריבים הפוליטיים לחברי הקבוצה, מאשר בקרב שמאלנים. הבדלים אלו מוצגים באופן גרפי בחלק התחתון של תרשים 1 בעמוד 11 להלן. וכמו בשתי השאלות הקודמות, גם בשאלה זו תומכי מרכז היו המדויקים ביותר במטא-תפישות שלהם, הגם שרק במעט יותר מאשר שמאלנים.

טבלה 3. רמת הידע של ימנים/שמאלנים: בפועל לעומת המטא-תפישות:

הטעות	מטא תפישות		רמת הידע של ימנים/שמאלנים		
(5) טעות בהערכה של המידה בה הקבוצה היריבה מעריכה את רמת הידע של הקבוצה של המשיב/ה (מעל 0 : הערכת חסר של חוסר ידע ; מתחת ל-0 : הערכת יתר של חוסר ידע)	(4) תפישה לגבי ההערכה של שמאלנים לרמת הידע של ימנים (0 – חסרי ידע ; 1 – בעלי ידע רב)	(3) תפישה לגבי ההערכה של ימנים לרמת הידע של שמאלנים (0 – חסרי ידע ; 1 – בעלי ידע רב)	(2) רמת הידע של שמאלנים (0 – חסרי ידע ; 1 – בעלי ידע רב)	(1) רמת הידע של ימנים (0 – חסרי ידע ; 1 – בעלי ידע רב)	
					זיהוי עצמי אידיאולוגי
-0.20	0.25	0.36	0.44	0.72	ימין
-0.09	0.36	0.35	0.68	0.45	שמאל
הטעות בידע שימנים מייחסים לשמאלנים : -0.08 ; הטעות בידע ששמאלנים מייחסים לימנים : -0.08	0.37	0.36	0.54	0.50	מרכז

סיכום

תרשים 1 מציג סיכום של הממצאים בצורה גרפית.

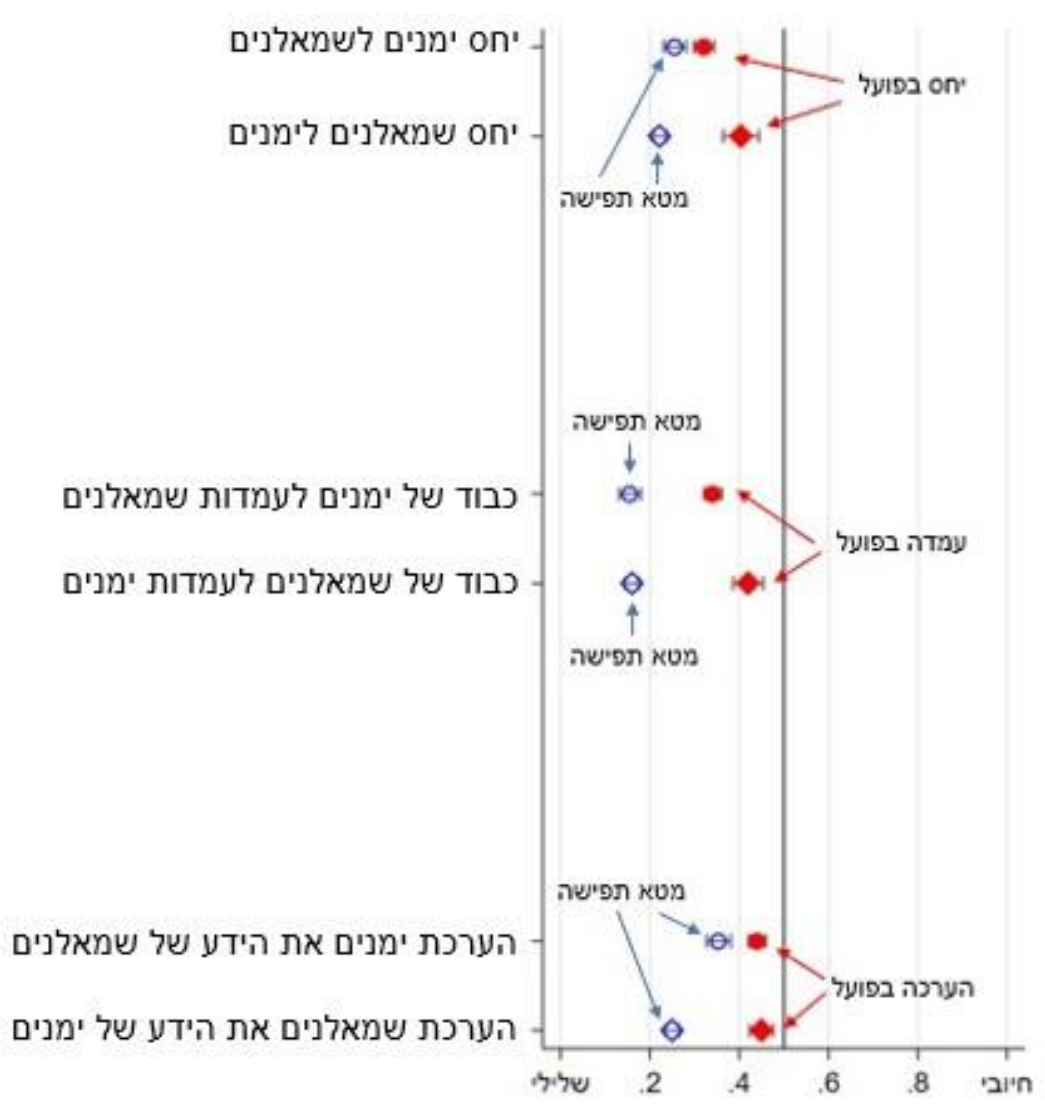
ממצאי מחקר זה מראים כי ימנים ושמאלנים מבצעים הערכת יתר של העוינות וחוסר הכבוד מצד היריבים הפוליטיים שלהם (כלומר, סבורים שהצד השני עוין אותם יותר ורוחש להם פחות כבוד מהמצב בפועל. הממד בו הערכת היתר – הטעות – הייתה הגדולה ביותר היא מידת הכבוד של היריבים הפוליטיים לעמדותיהם של חברי הקבוצה; הגם ימנים ושמאלנים מכבדים במידה בינונית את עמדותיהם של יריביהם הפוליטיים (שמאלנים וימנים, בהתאמה), ימנים ושמאלנים סברו שהיריבים הפוליטיים מכבדים את עמדותיהם הפוליטיות של חברי הקבוצה של המשיב/ה במידה מועטה בלבד.

ניכר גם שמשיבים ימנים נטו להיות פחות מדויקים בהערכת היריבים הפוליטיים מאשר משיבים שמאלנים, בזמן שתומכי המרכז היו, בכל אחת משלוש השאלות, המדויקים ביותר בהערכות שלהם לגבי היחס או מידת הכבוד של ימנים ושמאלנים ושל שמאלנים לימנים.

לסיכום, ממצאי מחקר זה מראים כי ימנים ושמאלנים רבים בישראל מבצעים הערכת יתר למידה בה יריביהם הפוליטיים עוינים אותם ולא מכבדים אותם ואת עמדותיהם. מחקרים עתידיים יוכלו לבחון האם הצגת מידע מדויק בנוגע לעמדותיהם האמיתיות של היריבים הפוליטיים בפני חברי הקבוצות השונות – הלכה למעשה "תיקון" של אותן מטא-תפישות – תסייע להפחתת עוינות בין ימנים ושמאלנים בישראל.

תרשים 1. תצוגה גרפית של עמדות בפועל לעומת מטא-תפישות, כל שלושת סוגי השאלות

מקרא. עיגולים מלאים (אדום) ועיגולים חלולים (כחול) מציינים, בהתאמה, את ההערכות בפועל של ימנים לשמאלנים ואת המטא תפישות של שמאלנים אודות ההערכות של ימנים לשמאלנים. יהלומים מלאים (אדום) ויהלומים חלולים (כחול) מציינים, בהתאמה, את ההערכות בפועל של שמאלנים לימנים ואת המטא תפישות של ימנים אודות ההערכות של שמאלנים לימנים. הסקאלה נעה בין 1 (היחס החיובי ביותר) ל-0 (היחס השלילי ביותר) אשר הקו האופקי מציין יחס נייטרלי (0.5). רווח סמך של 95% מוצג בשחור מסביב לכל אומדן.

רשימת מקורות

- Lees, Jeffrey, and Mina Cikara. 2020. "Inaccurate Group Meta-Perceptions Drive Negative out-Group Attributions in Competitive Contexts." *Nature Human Behaviour* 4 (3): 279–86. <https://doi.org/10.1038/s41562-019-0766-4>.
- Mernyk, Joseph S., Sophia L. Pink, James N. Druckman, and Robb Willer. 2022. "Correcting Inaccurate Metaperceptions Reduces Americans' Support for Partisan Violence." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 119 (16): e2116851119. <https://doi.org/10.1073/pnas.2116851119>.
- Moore-Berg, Samantha L., Lee Or Ankori-Karlinsky, Boaz Hameiri, and Emile Bruneau. 2020. "Exaggerated Meta-Perceptions Predict Intergroup Hostility between American Political Partisans." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 117 (26): 14864–72. <https://doi.org/10.1073/pnas.2001263117>.
- Ruggeri, Kai, Bojana Većkalov, Lana Bojanić, Thomas L. Andersen, Sarah Ashcroft-jones, Nélida Ayacaxli, Paula Barea-arroyo, et al. 2021. "The General Fault in Our Fault Lines." *Nature Human Behaviour*. <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01092-x>.
- Voelkel, Jan G., James Chu, Michael N. Stagnaro, Joseph S. Mernyk, Chrystal Redekopp, Sophia L. Pink, James N. Druckman, David G. Rand, and Robb Willer. 2021. "Interventions Reducing Affective Polarization Do Not Improve Anti-Democratic Attitudes." Working paper.

נספח - מתודולוגיה:

צוות של המכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן הכין את השאלות לסקר וניתח לאחר מכן את הנתונים. הסקר עצמו נערך על ידי חברת אייפאנל (iPanel), אשר עורכת סקרים מקוונים בישראל. הסקר נערך בתאריכים 26–30 במאי, 2022, כאשר כל הנתונים בסקר נאספו באופן מקוון.

במצטבר, 1,516 משיבים בני 18 ויותר השלימו את הסקר. מתוכם, 1,256 משיבים יהודים ו-260 משיבים ערבים.⁵ טעות הדגימה המרבית לכלל מדגם הינה 2.5% ברמת ביטחון של 95%.

המשיבים היהודים מהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות (בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). המשיבים הערבים מהווים מדגם שהינו קרוב לזה המייצג את האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות, כאשר ישנו חוסר קל בדגימה של משיבים גברים, משיבים מאזור הדרום, ומשיבים בני 40 ומעלה.

סטטיסטיקה תיאורית בסיסית של המשיבים במדגם על פני מספר משתנים בולטים מוצגת להלן בטבלה 6, כאשר מוצגת השוואה לנתוני סקר הבחירות בישראל⁶ (Israeli National Election Study) מאפריל 2019, שזהו הסקר ההסתברותי המייצג העדכני ביותר הכולל נתונים דומים.

⁵ השאלון תורגם לערבית כך שמשיבים ערבים יכולים היו לבחור אם לענות על השאלון בעברית או בערבית.
⁶ ראו בכתובת הזו: <https://www.tau.ac.il/~ines>

טבלה 6. סטטיסטיקה תיאורית של המשיבים בסקר עם השוואה לסקר ה-INES מ-2019:

סקר הבחירות בישראל – אפריל 2019	סקר קיטוב פוליטי – מאי 2022	
47.9 (18.1)	40.6 (15.0)	גיל (ממוצע, סטיית תקן)
49.6%	50.7%	נשים (שיעור במדגם)
82.0%	82.9%	יהודים (שיעור במדגם)
44.4%	48.0%	השכלה אקדמית כלשהי (שיעור במדגם)
		שמירה על הפרקטיקה הדתית (שיעור במדגם)
19.5%	18.5%	כלל לא
44.1%	39.8%	במידה מועטה
23.3%	29.6%	במידה רבה
13.1%	12.1%	שמירה על כל הפרקטיקות הדתיות
		הגדרה עצמית: ימין-שמאל אידיאולוגי (שיעור במדגם)
42.7%	51.9%	ימין
25.0%	27.6%	מרכז
32.2%	20.5%	שמאל

מקרא: השאלה שבחנה הגדרה עצמית על ציר ימין-שמאל אידיאולוגי כללה שבע אפשרויות תשובה, כאשר 1 משמעו ימין, 4 משמעו מרכז, ו-7 משמעו שמאל. אלו שענו 1-3 הוגדרו כ-"ימין", אלו שענו 4 הוגדרו "מרכז", ואלו שענו 5-7 הוגדרו "שמאל".